

İtalo KALVİNO
(İtaliya)

Qalaktikaların sürətlə bir-birindən uzaqlaşması ilə bağlı Edvin R.Qubblun apardı-ğı hesablamalar fəzaya dağılmazdan öncə kainatdakı bütün materiyanın bir nöqtədə cəmləşməsinin dəqiq tarixini müəyyənləşdirməyə imkan verir.

- Əlbəttə, hamımız bir nöqtəyə sıxışmışdıq, - yaşlı QfwfQ başını yellədi, - neyləyə bilərdik? Onda heç kəsin ağılına da gəlməzdi ki, fəza-filan var. Eləcə də, Zaman – çəlləkdəki siyənək balıqları kimi, tərənə bilmirdiksə, Zaman nəyimizə lazım idi?

«Çəlləkdəki siyənək balıqları kimi sıxışmışdıq» dedim, ancaq bu, gəlişigözlə ifadədir: əslində, sıxışmağa da yer yox idi. Bədənimizin bütün nöqtələri başqalarının bədənindəki bütün nöqtələrlə üst-üstə düşürdü. Çünki hamımız bir nöqtədə yerləşmişdik. Doğrudur, elə bir narahatlıq hiss etmərdik, ancaq hər halda, adama ağır gəlirdi ki, məsələn, senyor Pbert Pberd kimi yaramazın biri elə hey əl-ayağa dolaşır.

Neçə nəfər idik? Bunu təsəvvür etmək belə mümkün deyil. Sayımızı bilmək üçün heç olmasa, bir azca bir-birimizdən aralanmalıydıq. Biz isə bir yerə qalqlanmışdıq. Sizə elə gələ bilər ki, bu vəziyyətdə olduğumuza görə çox adamayovuşan, mehriban insanlara çevrilmişdik. Amma hər şey tərsinəydi: başqa vaxtlarda qonşular bir-birinə qonaq gedir, biz isə o qədər yaxın yaşayırdıq ki, heç salamlamırdıq da.

Tanışlarımız çox az idi. Onlardan senyor Ph(i)nkko, onun dostu senyora Xueaeu X., bir də, Z'zu - köçkün ailəsi və yuxarıda dediyim Pbert Pberd daha yaxşı xatırlayıram.

Orada bir süpürgəçi qadın da vardı - hamı onu «əl buyruqçusu» kimi tanıyırdı. O, bütün kosmosda yeganə qulluqçu idi. Düzdür, onda kosmos özü də dırnaq boydaydı... Sözüün açığı, qadın bütün günü heç nəylə məşğul olmurdu – həтта nəyinsə tozunun almaq da lazım deyildi, çünki nöqtə boyda olan məkana bir toz zərrəciyi də girə bilməzdi. Ona görə də qadın söz gəzdirməklə, qeybət etməklə vaxt keçirir, elə hey öz həyatından şikayətlənirdi.

Yerləşdiyimiz dar məkan üçün bu sadələdiyim adamlar belə çox idi; üstəgəl, burada cürbəcür başqa şeylər də qalqlanmışdı: sonradan kainatın tikinti materialı kimi istifadə oluncaq bütün maddələr sırayla, yanbayan düzülmüşdü.

Bilmirdik, bunların hansından astronomiyada (məsələn, Andromeda dumanlığı üçün), coğrafiyada (tutalım, Vogeç üçün) və ya kimyada (müxtəlif izotopların hazırlanmasında) istifadə olunacaq. Bundan başqa, hər addımda qonşu Z'zuların əşyalarına ilişirdik – səbətlər, açılıb-yığılan çarpayılar, döşəklər... Bu Z'zuları özbaşına qoysaydıq, böyük ailə olduqlarını bəhanə edib, özlərini elə aparardılar, sanki burada onlardan başqa yaşayan yoxdur: onlar həтта bütün nöqtənin içindən keçən paltar asılan ip çəkmək fikrinə düşmüşdülər.

Doğrudur, bəzən Z'zularla heç də yaxşı davranmırdıq: məsələn, onları «köçkün» adlandırmaq nəyə lazım idi? Bu, o demək idi ki, guya biz burada çoxdan yaşayıyıq, onlar isə sonradan gəliblər. Bunun yanlış qənaət olduğunu sübut etməyə də ehtiyac yoxdur: onda nə «əvvəl» var idi, nə də «sonra», köçüb məskunlaşmaq üçün başqa yerlər də yox idi. Buna baxmayaraq, bəziləri iddia edirdi ki, «köçkünlər» ifadəsinin məkan və zamanla əlaqəsi yoxdur, bu sözün başqa, ali mənalı var.

Sözüün düzü, o vaxtlar biz hamımız dardüşüncəli, xırdaçı adamlar idik. Bunun günahını bizdə axtarmaq lazım deyil – yaşadığımız mühit bizi belə formalaşdırmışdı. Fikir verin, biz bu naqisliklərdən qurtula bilmədik, onlar indi də özünü bürüzə verir – avtobus dayanacağında, kinoda və yaxud diş həkimlərinin beynəlxalq simpoziumunda görüşüb keçmiş xatırlayanda, sanki əvvəlki adamlara çevrilirik.

Ta senyora Ph(i)nkko xatırlayanacan belə davam edir (əslində, bütün söhbətlərimizin sonunda mütləq onu xatırlayıyıq): dərhal bütün anlaşılmazlıqlar unudulur, ürəklər rıqqətə gəlir və qəlbləri minnətdarlıq hissləri çulğayır. Senyora Ph(i)nkko yeganə adamdır ki, onu hamı xatırlayır, hamı onun xiffətini çəkir. Görəsən, o, hara yox oldu? Bir vaxtlar gözlərim hər yerdə onu axtarırdı; onun sinəsi, beli, çəhrayı kapotu – yox, onu nə bizim qalaktikada, nə da başqalarında bir daha görməyəcəyik. Sözüün düzü, son genişlənmə həddinə çatdıqdan sonra kainatın yenidən bir nöqtəyə sıxılacağı ilə bağlı nəzəriyyələr mənə o qədər də inandırıcı gəlmir. Amma bir çoxlarımız məhz buna ümid edir və yenidən bir yerdə olacağımız vaxtlar üçün planlar qururuq. Ötən ay tindəki kafeyə girib, nə görsəm yaxşıdır? Senyora Pbert Pberd!

- Nə var, nə yox? Çoxdandır, görünmürsünüz!

Sən demə, hansısa plastmas firmasının Paviyada təmsilçisi işləyir. Heç dəyişilməmişdi – həmin ki qızıl diş, həmin güllü asırma.

- Geriyə qayıdanda, - o, qulağıma pıçıldadı, - elə etməliyik ki, bəziləri oraya düşməsin... Bilirsiniz də, bu Z'zular...

İstədim ona deyəm ki, bizimkilərin bir çoxu mənə eyni sözləri deyir, amma axırda əlavə edirlər: «Bilirsiniz də, bu Pbert Pberd...»

Qanqaraçılıq olmasın deyər, dilimi dişimə sıxıb soruşdum:

- Bəs senyora Ph(i)nkko? Necə bilirsiniz, onu tapacağıq?

Bu, mənə də aiddir, baxmayaraq ki, onun qayıdacağına ümidim yoxdur. Nə isə, kafedə oturub, həmişə olduğu kimi, onu minnətdarlıq hissi ilə xatırlamağa başladıq; bu xatirələr yavaş-yavaş senyor Pbert Pberd qərş kin-küdurətimi belə arxa plana keçirdi.

Senyora Ph(i)nkko cəzibəsinin sirri ondaydı ki, biz onu bir-birimizə qışqanmırdıq. Həтта onun qeybətini də eləmərdik, baxmayaraq ki, senyor Xueaeu X. ilə, necə deyərlər, «yaxın münasibət»də olduğunu bildirdik. Ancaq bütün kainat cəmi bir nöqtədən ibarətdirsə, bu nöqtədə yerləşənlərin hamısı bir-birindən nə yaxın, nə də uzaq ola bilmərsə, deməli, hamımız onunla «yaxın münasibət»dəydik. Onun yerinə başqa qadın olsaydı, Allah bilir, arxasınca nələr danışardılar. Qulluqçu qadın onun haqqında olmazın şayiələr uydurur, yerdə qalanlar isə onunla səs-səsə verərdi. Məsələn, Z'zu ailəsi barədə elə şeylər danışırdılar ki, adam məəttəl qalırdı: nə ata-ana, nə də qardaş-bacılar bu iftiralardan yaxa qurtara bilmirdi. Amma senyora Ph(i)nkko vəziyyəti başqa cür idi: mən özüm, nöqtə olaraq, onun içindəydım, o da bir nöqtə kimi mənim içində, mənim himayəm altındaydı və buna görə ikiqat xoşbəxt idim. Başqaları da eyni hissləri keçirirdi. Bundan böyük doğmalılıq və saflıq (axı istənilən nöqtə öz-özlüyündə qapalıdır və içəriyə heç nə keçirmir) arzulanmaq olmazdı.

O da oxşar hisslər keçirirdi: biz hamımız onun, o da hamımızın daxilindəydi və buna görə hədsiz dərəcədə xoşbəxt idi. O, bizim hamımıza eyni gözlə baxır, hamımızı sevirdi.

Aydın məsələdir, insanın günü xoş keçirsə, ardınca qeyri-adi nəşə baş verməlidir. Günlərin bir günü o dedi:

- Eh, uşaqlar, yerimiz bir azca geniş olsaydı, sizə yaxşı əriştə bişirərdim!

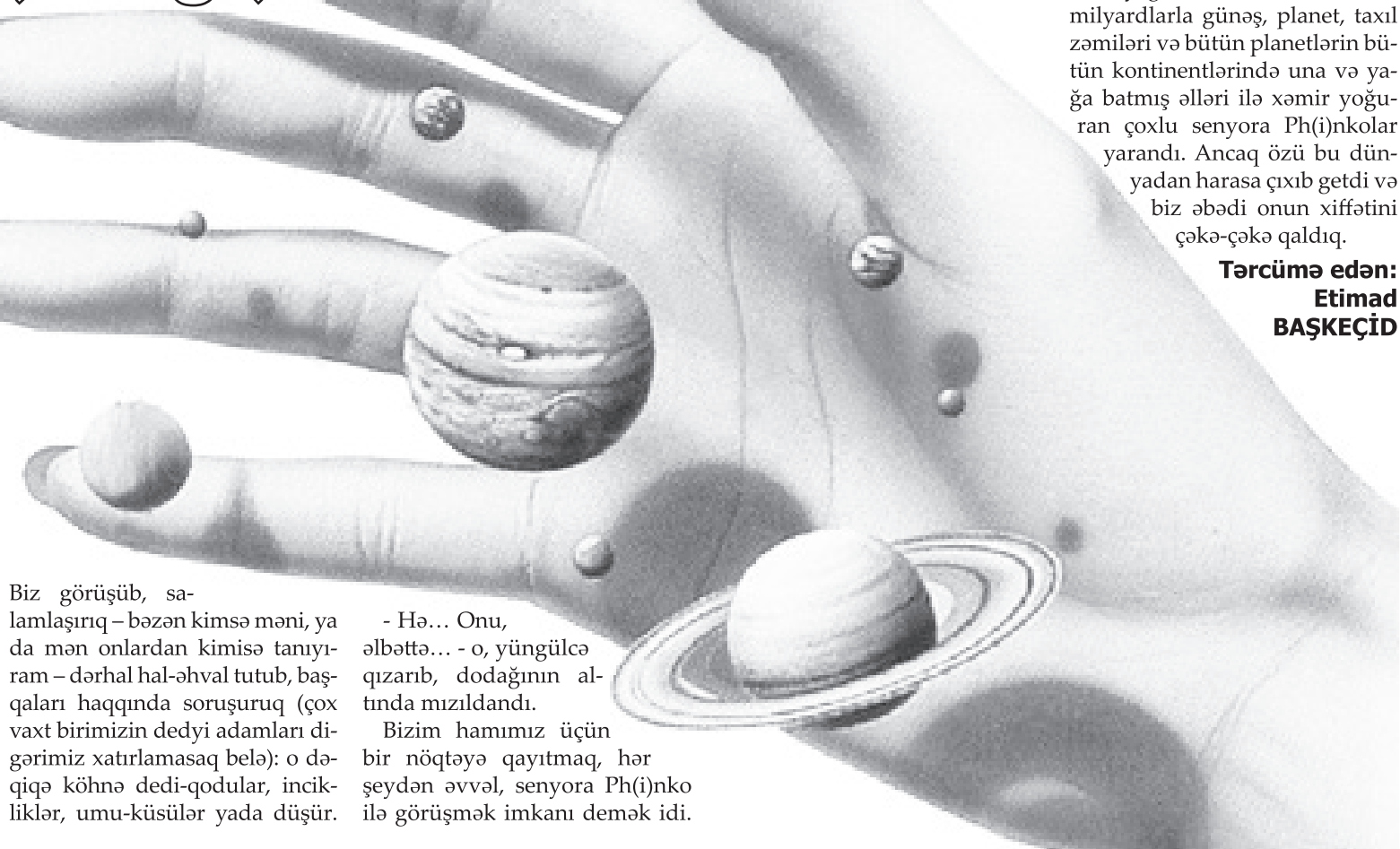
Bu sözlər kifayət idi ki, biz daha geniş məkan haqqında fikirləşək: bu məkanda o, əl-qolunu sərbəst hərəkət etdirir; iri döşləri böyük mətbəx taxtasının üzərinə əyilib – o, oxlovla xəmir yayır; yumurta çalır; qolları dirsəyə kimi una və yağa bulaşır. Ardınca onu və dənə qoymaq üçün yer, daha sonra taxıl zəmiləri barədə fikirləşməyə başladırıq. Ancaq dağlardan torpaq sahələrinə, otlaqlara doğru axan su olmasa, nə taxıl yetişər, nə də ətəndən əriştə üçün bulyon hazırladığımız dana yekələr. Sonra Günəşin dövr edə biləcəyi fəza haqqında xəyallar qurmağa başladırıq: axı taxılın yetişməsi üçün gün işığına da ehtiyac var. Amma Günəşin yaranması üçün ulduzların ətrafındakı qaz buludları sıxlaşmalı, çoxlu qalaktikalar, kosmik dumanlıqlar, hər bir planet, hər bir səma cismi bir-biri ilə ümumi tarazlıq əmələ gətirməlidir.

Biz fikrə getdiyimiz vaxt, sən demə, senyora Ph(i)nkko «Eh, uşaqlar, əriştə...» dedi və andan etibarən, bizim yerləşdiyimiz nöqtə genişlənməyə başlayıb. Beləcə, nöqtə get-gedə böyüdü, genişləndi... Nöqtənin diametri on min işıq ili, yüz işıq əsri, milyard işıq minilliyi ilə ölçülməyə başladı. Biz kainatın hər tərəfinə səpələndik. Senyor Pbert Pberd Paviyaya qədər gedib çıxdı. Senyora Ph(i)nkko isə, hansısa enerjiyə – bəlkə də, işığa və hərəkət edən səma cisimlərini həyatımıza gətirən yeganə adam oldu. Beləcə, milyardlarla günəş, planet, taxıl zəmiləri və bütün planetlərin bütün kontinentlərində una və yağa batmış əlləri ilə xəmir yoğuran çoxlu senyora Ph(i)nkolar yarandı. Ancaq özü bu dünyadan harasa çıxıb getdi və biz əbədi onun xiffətini çəkə-çəkə qaldıq.

Tərcümə edən:
Etihad
BAŞKEÇİD

Hamı bir nöqtədə

(İləkayə)

Biz görüşüb, salamlayıyıq – bəzən kimsə məni, ya da mən onlardan kimisə tanıyıram – dərhal hal-əhval tutub, başqaları haqqında soruşuruq (çox vaxt birimizin dediyi adamları digərimiz xatırlamasaq belə): o dəqiqə köhnə dedi-qodular, incikliklər, umu-küsülər yada düşür.

- Hə... Onu, əlbəttə... - o, yüngülcə qızarıb, dodağının altında mızıldandı.

Bizim hamımız üçün bir nöqtəyə qayıtmaq, hər şeydən əvvəl, senyora Ph(i)nkko ilə görüşmək imkanı demək idi.